

Hof van Cassatie van België

Arrest

Nr. C.22.0278.N

1. **FELVES bv**, met zetel te 3770 Riemst, Statiestraat 36, bus 3, ingeschreven bij de KBO onder het nummer 0460.392.880,
2. **BARKERSECO nv**, met zetel te 3001 Leuven, Grauwmeer 1, bus 69, ingeschreven bij de KBO onder het nummer 0427.909.956,

eiseressen,

vertegenwoordigd door mr. Johan Verbist, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 2000 Antwerpen, Amerikalei 187/302, waar de eiseressen woonplaats kiezen,

tegen

V. B.,

verweerster,

vertegenwoordigd door mr. Paul Lefebvre, advocaat bij het Hof van Cassatie, met kantoor te 1050 Brussel, Louizalaan 480/9, waar de verweerster woonplaats kiest.

I. RECHTSPLEGING VOOR HET HOF

Het cassatieberoep is gericht tegen het arrest van het hof van beroep te Brussel van 21 december 2021.

Advocaat-generaal Stijn Ravyse heeft op 3 maart 2023 een schriftelijke conclusie neergelegd.

Sectievoorzitter Eric Dirix heeft verslag uitgebracht.

Advocaat-generaal Stijn Ravyse heeft geconcludeerd.

II. CASSATIEMIDDEL

De eiseressen voeren in hun verzoekschrift dat aan dit arrest is gehecht, een middel aan.

III. BESLISSING VAN HET HOF

Beoordeling

1. Krachtens artikel 642, eerste lid, Wetboek van Vennootschappen kan iedere aandeelhouder om gegronde redenen in rechte vorderen dat zijn aandelen alsmede de in aandelen converteerbare obligaties of de warrants die hij bezit, worden overgenomen door de aandeelhouders op wie deze gegronde redenen betrekking hebben.

Krachtens artikel 643, eerste lid, Wetboek van Vennootschappen veroordeelt de rechter de gedaagde om, binnen de door hem gestelde termijn te rekenen van de betekening van het vonnis, de aandelen tegen betaling van de vastgestelde prijs over te nemen en de eiser om zijn effecten aan de gedaagde over te dragen.

2. De waarde van de aandelen moet, in beginsel, worden geraamd op het tijdstip waarop de rechter de overdracht ervan beveelt, aangezien het recht op betaling van de prijs van de aandelen ontstaat op het tijdstip van de eigendomsoverdracht.

Bij die raming moet de rechter abstractie maken van zowel de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen als van het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering. Dit houdt in dat indien de rechter *in concreto* vaststelt dat deze omstandigheden of dit gedrag een invloed hebben gehad op de waarde van de aandelen zoals deze vastgesteld wordt op datum van overdracht, hij de invloed hiervan buiten beschouwing dient te laten. Te dien einde is het de rechter ook toegestaan om als peildatum voor de waardering van de prijs een ander tijdstip in aanmerking te nemen.

Derhalve kan de rechter slechts een andere peildatum hanteren dan de datum van eigendomsoverdracht, wanneer hij *in concreto* vaststelt dat de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen of het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering, een invloed hebben gehad op de waarde van de aandelen.

3. De appelrechters stellen vast dat:

- geen van de partijen wenst dat de peildatum wordt vastgesteld op de datum waarop de overdracht van de aandelen wordt bevolen;
- “[de verweerster] verzoekt de peildatum voor de waardering van de aandelen in hoofdorde te plaatsen op 14 september 2013 en in ondergeschikte orde op 27 mei 2016 (datum van de dagvaarding)”;
- “[de eiseressen] verzoeken als peildatum de datum van de dagvaarding te nemen”.

Verder overwegen de appelrechters dat “de rechter mag afwijken van het principe dat de datum voor de waardering samenvalt met de datum van de overdracht” en dat “bij de raming van de waarde van de aandelen de rechter abstractie [moet] maken van zowel de omstandigheden die hebben geleid tot de vordering tot overname van de aandelen als van het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering”.

Zij oordelen dat “uit de overwegingen van dit arrest volgt dat om hieraan tegemoet te komen, de peildatum dient te worden vastgesteld op 14 september 2013”.

Aldus beperken de appelrechters zich, om af te wijken van de datum van eigendomsoverdracht, tot een loutere verwijzing naar de vastgestelde ernstige en duur-

zame onenigheid die heeft geleid tot de gegrondverklaring van de vordering tot uittreding.

4. De appelrechters die een andere peildatum hanteren zonder *in concreto* vast te stellen dat de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen of het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering een invloed hebben gehad op de waarde van de aandelen, verantwoorden hun beslissing niet naar recht.

Het middel is gegrond.

Dictum

Het Hof,

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het de peildatum vastlegt op 14 september 2013.

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van het gedeeltelijk vernietigde arrest.

Houdt de kosten aan en laat de beslissing daaromtrent aan de feitenrechter over.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het hof van beroep te Antwerpen.

Dit arrest is gewezen te Brussel door het Hof van Cassatie, eerste kamer, samengesteld uit sectievoorzitter Eric Dirix, als voorzitter, sectievoorzitter Koen Mestdagh, en de raadsheren Bart Wylleman, Ilse Couwenberg en Sven Mosselmans, en in openbare rechtszitting van 31 maart 2023 uitgesproken door sectievoorzitter Eric Dirix, in aanwezigheid van advocaat-generaal Stijn Ravyse, met bijstand van griffier Vanity Vanden Hende.

V. Vanden Hende

S. Mosselmans

I. Couwenberg

B. Wylleman

K. Mestdagh

E. Dirix

UITTREKSEL UIT DE VOORZIENING IN CASSATIE

- VOOR:
1. **FELVES BV**, met maatschappelijke zetel te 3770 Riemst, Statiestraat 36, met ondernemingsnummer 0460.392.880,
  2. **BARKERSECO NV**, met maatschappelijke zetel te 3001 Leuven, Grauwmeer 1/69, met ondernemingsnummer 0427.909.956,

eiseressen tot cassatie,

bijgestaan en vertegenwoordigd door ondergetekende advocaat bij het Hof van Cassatie Johan Verbist, kantoor houdend te 2000 ANTWERPEN, Amerikalei 187/302, alwaar keuze van woonst wordt gedaan,

TEGEN: mevrouw **B. V.**,

verweerster in cassatie,

*

* *

Eiseressen hebben de eer een arrest aan uw beoordeling voor te leggen dat op 21 december 2021 op tegenspraak tussen de partijen werd gewezen door de 8^e kamer van het hof van beroep te Brussel (2020/AR/679).

Tegen dit arrest wensen eiseressen op te komen met het volgende middel tot cassatie.

NIET VERBETERDE KOPIE

ENIG MIDDEL TOT CASSATIE

Geschonden wetsbepalingen

- de artikelen 642 en 643 van het Wetboek van Vennootschappen, zoals van toepassing vóór de opheffing van dit wetboek bij Wet van 23 maart 2019;
- het algemeen rechtsbeginsel inzake de taak van de burgerlijke rechter krachtens hetwelk de rechter, met eerbiediging van het recht van verdediging, ambtshalve moet bepalen welke rechtsnorm toepasselijk is op de voor hem regelmatig aangevoerde feiten en die norm moet toepassen op de hem voorgelegde vordering;
- Artikel 149 van de Grondwet.

Aangevochten beslissing

De appelrechters verklaren de vordering van verweerster tot gedwongen overname van de aandelen gegrond en begroten daarbij de peildatum op 14 september 2013, op grond van volgende motieven:

“15. [Verweerster] baseert haar vordering op artikel 642 W. Venn. (nog van toepassing op huidige procedure). Op grond van dit artikel kan iedere vennoot om gegronde redenen in rechte vorderen dat zijn aandelen worden overgenomen door de aandeelhouders op wie deze gegronde redenen betrekking hebben.

De gegronde redenen waarvan sprake in artikel 642 W. Venn. moeten van dien aard zijn dat van de aandeelhouder die de overname vordert in redelijkheid niet kan worden verlangd dat hij nog langer vennoot blijft. Dit impliceert niet dat steeds een foutieve of onrechtmatige gedraging vereist is die specifiek toerekenbaar is aan de aandeelhouder van wie de overname gevorderd wordt, en waaraan de aandeelhouder die de overname vordert vreemd is (Cass. 16 maart 2009, ECLI:BE:CASS:2009:CONC.20090316.2).

De eigen belangen van de aandeelhouder die wenst uit te treden, staan hierbij centraal (zie onder meer Parl.St. Senaat 1993-94, nr. 1086, 2, 437 en 417).

De procedure strekt ertoe de geschillen te regelen die de fundamentele belangen van de vennootschap of de continuïteit van de onderneming in gevaar brengen of, meer algemeen, de gevallen van ernstige onenigheid tussen de vennoten op te lossen. Zij impliceert niet dat de eiser het bewijs van een fout aantoot bij de aandeelhouders tegen wie hij zijn vordering instelt (Cass. 19 februari 2009, ECLI:BE:CASS:2009:ARR.20090219.11).

De geschillenregeling heeft een subsidiair karakter. Deze procedure kan slechts gelden als een laatste redmiddel.

16. *De kiem van het geschil ligt in de gesprekken die in de eerste helft van 2014 plaatsvonden tussen de heer H. S. en de heer L. B. De familie B. wenste de groepsstructuur te vereenvoudigen door een aantal fusies door te voeren. Voor [verweester] zou dit betekenen dat haar minderheidsparticipatie verwaterde tot minder dan 10%. De familie B. kon zich er ook in vinden dat [verweester] voor haar aandelen het destijds geïnvesteerde bedrag zou terugkrijgen in de vorm van een lening of een onroerend goed. Daarop is de heer S. zich beginnen te informeren over de onroerende goederen en de financiële toestand van [tweede eiseres]. De gedane vaststellingen hebben [verweester] (en haar echtgenoot) verontrust. Vervolgens zijn de gesprekken tussen beide partijen vrij snel volledig vastgelopen. Enkele maanden later bracht [verweester] de dagvaarding in gedwongen overname uit.*

Dit plaatst de bewering van [eiseressen] dat [verweester] de procedure enkel opstartte "om haar aandelen te kunnen verzilveren omwille van haar gevorderde leeftijd" toch in een ander, meer genuanceerd kader.

17. *[Eiseressen] voeren aan dat [verweester] tot medio 2015 geen enkele opmerking heeft geformuleerd over de wijze waarop de jaarvergaderingen werden gehouden, noch over de jaarrekeningen zelf. Tot en met het boekjaar 14 september 2014 heeft [verweester] de jaarrekeningen zonder voorbehoud goedgekeurd en de ter beschikking gestelde interne*

jaarrekeningen elk jaar voor akkoord ondertekend (p. 7, 12 en 35 van de syntheseberoepsbesluiten van [eiseressen]).

[Verweerster] beweert dat zij nooit aanwezig was op deze jaarvergaderingen en haar nooit agenda's noch verslagen van deze jaarvergaderingen werden meegedeeld. De heer L. B. vroeg haar meestal voorafgaandelijk een volmacht te ondertekenen waarna de familie B.-T. vrij de beslissingen nam op de jaarvergaderingen. Ofwel kreeg ze de aanwezigheidslijst door-gemailed en diende zij deze te ondertekenen en per fax door te sturen.

De stukken die [verweerster] voorlegt om het gebruik van de volmacht te bewijzen, betreffen twee volmachten voor de vertegenwoordiging van [verweerster] op een buitengewone algemene vergadering van [tweede eiseres], gehouden voor notaris, en specifiek voor die buitengewone algemene vergadering (statutenwijziging) opgesteld. Zij hebben geen betrekking op de jaarvergaderingen van [tweede eiseres]. Haar stuk XII.2 is een kopie van een faxbericht van een aanwezigheidslijst van de jaarvergadering van 27 mei 2011 enkel getekend door [verweerster]. De fax werd verzonden op 27 juni 2011.

De stukken die [eiseressen] neerleggen zijn kopieën van de aanwezigheidslijst van de jaarvergaderingen gehouden in 1999 tot en met 2005 en in 2010 tot en met 2012 (soms worden ook de notulen toegevoegd). Op de kopieën van de aanwezigheidslijsten komen de handtekening van [verweerster] of haar echtgenoot voor.

Deze stukken omschrijft [tweede eiseres] als de notulen en aanwezigheidslijsten van de jaarvergaderingen die zij "heeft kunnen terugvinden". Op haar maatschappelijke zetel zouden echter alle notulen en aanwezigheidslijsten van alle algemene vergaderingen moeten te vinden zijn.

Het hof kan uit het geheel van de voorgelegde stukken enkel afleiden dat [verweerster] (of haar echtgenoot) de aanwezigheidslijst van sommige jaarvergaderingen heeft ondertekend en mogelijk op die jaarvergaderingen aanwezig is geweest en geen opmerkingen heeft gemaakt.

Van haar kant toont [verweerster] dan weer niet aan dat [eiseressen] haar tot en met het boekjaar per 14 september 2014 zouden hebben verhinderd om aanwezig te zijn op de jaarvergaderingen of vragen te stellen. [Ver-

weerster] geeft zelf toe dat ze in die periode een groot vertrouwen had in de familie B.-T. en zich daarom in die periode geen vragen stelde.

18. *[Verweerster] was niet aanwezig op de jaarvergadering van 27 mei 2016 (jaarrekening per 14 september 2015). Deze jaarvergadering was opnieuw opgeroepen omdat bij de eerste oproeping de oproepings-termijn niet was gerespecteerd. [Verweerster] liet weten niet aanwezig te zullen zijn op de nieuw opgeroepen jaarvergadering omdat de balans nog steeds per 30 september 2015 was opgemaakt en de vergadering niet op de maatschappelijke zetel zou plaatsvinden.*

Aan de vraag van [verweerster] om haar een kopie van de notulen van de jaarvergadering van 27 mei 2016 te bezorgen, werd pas gevolg gegeven nadat [verweerster] had meegedeeld dat ze haar individueel controlerecht wenste uit te oefenen.

In september 2016 besloot [verweerster] haar individueel controlerecht uit te oefenen.

[Eiseressen] lieten een controle toe over de boekjaren 01/01/2009 tot en met het boekjaar 14/09/2015. [Verweerster] kreeg bijgevolg de mogelijkheid een controle uit te oefenen over een ruime periode. De accountant van [verweerster] klaagde zich over het feit dat haar slechts een zeer beperkte tijd voor de controle werd toegestaan. [Eiseressen] stellen dat de weigering om vooraf een tweede datum toe te staan, niet betekent dat een bijkomende datum zou zijn geweigerd zijn, moest die zijn gevraagd, Volgens de accountant ontbraken ook bepaalde stukken. Volgens [eiseressen] heeft de accountant over die stukken heen gekeken en waren ze er wel. Wat de stukken van het lopende boekjaar per 14 september 2016 betreft, blijkt duidelijk dat die niet of alleszins niet volledig werden meegedeeld. [Eiseressen] zouden die ontbrekende stukken te gepasten tijde aan [verweerster] bezorgen. Dit blijkt niet te zijn gebeurd (zie volgend randnummer).

19. *Begin mei 2017 ontving [verweerster] de oproeping voor de jaarvergadering van 2017 (jaarrekening per 14 september 2016). De raadsman van [verweerster] stuurde een ingebrekestelling aan [tweede eiseres] op 12 mei 2017 en deelde mee dat de oproeping ongeldig was: de jaarvergadering werd laattijdig bijeengeroepen, de wettelijk vereiste stukken wa-*

ren niet meegedeeld en de jaarvergadering zou niet plaatsvinden op de maatschappelijke zetel. Hij drong aan om de jaarvergadering op een ander tijdstip geldig samen te roepen.

De raadsman van [tweede eiseres] antwoordde dat er een nieuwe oproeping zou volgen.

De stukken van de nieuwe uitnodiging worden niet voorgelegd aan het hof. [Verweerster] brengt wel een brief bij van haar raadsman die na de jaarvergadering werd gestuurd aan [tweede eiseres], stellende dat [verweerster] niet aanwezig was op de jaarvergadering omdat de uitnodiging nog steeds ongeldig was: de wettelijke vereiste stukken werden niet meegedeeld. Er werd opnieuw gevraagd om een geldige uitnodiging te sturen. Enige reactie hierop wordt niet voorgelegd.

Een gelijkaardig scenario zou zich hebben voorgedaan voor de jaarvergadering van 2018 en 2019. Voor 2018 worden er geen stukken neergelegd, voor 2019 wel. De vergadering werd gehouden op Paasmaandag, hoewel de statuten bepalen dat de jaarvergadering moet worden gehouden op de laatste vrijdag van januari. De wettelijke termijn van 6 maanden waarbinnen de jaarrekening aan de jaarvergadering moet worden voorgelegd, werd niet gerespecteerd. Ook ontbraken de documenten die wettelijk gezien tegelijkertijd met de oproeping moeten worden meegedeeld.

Uit de door [verweerster] neergelegde stukken kan het hof besluiten dat de jaarvergaderingen niet werden gehouden op de statutaire datum, zij niet binnen de zes maanden na de afsluiting van het boekjaar werden gehouden en er niet werd voldaan aan de mededeling van de wettelijk vereiste stukken. [Eiseressen] laten van hun kant na stukken voor te leggen waarmee zij zouden kunnen aantonen dat de oproepingen van de jaarvergaderingen volledig rechtsgeldig zijn verlopen. Dat de handelswijze niet verschilt van de handelswijze in het verleden en [verweerster] daartegen nooit bezwaren maakte en ook geen vordering tot nietigverklaring van de besluiten van de jaarvergaderingen heeft ingesteld, doet hieraan geen afbreuk.

Wel merken [eiseressen] terecht op dat de statuten toelaten de jaarvergadering te houden op elke andere plaats aangeduid in de oproeping.

20. *Ondertussen liep onderhavige procedure. [Verweerster] maakt gebruik van het rapport opgesteld door accountant H. en het rapport opgesteld door bedrijfsrevisor S.*

21. *Op basis van deze rapporten voert [verweerster] aan dat [eiseressen] [tweede eiseres] lieten denatureren van een vastgoedvennootschap naar een holdingvennootschap. De opbrengsten van de verkopen kwamen alleen ten goede aan de meerderheidsaandeelhouder [eerste eiseres], andere verbonden ondernemingen en de leden van de familie B.-T. In eerste instantie gebeurde dit door het toekennen aan hen van leningen en voorschotten in rekening-courant aan lage en niet-marktconforme rentetarieven. Vervolgens kocht [tweede eiseres] van [eerste eiseres] de 100% participatie in de NV Nemesis voor een bedrag van 5.200.000 euro waarop [eerste eiseres] een belangrijke meerwaarde realiseerde. De betaling gebeurde gedeeltelijk door de compensatie van de schuld van [eerste eiseres] in rekening-courant.*

[Verweerster] geeft aan dat deze "denaturatie" niet zou passen in het maatschappelijke doel van [tweede eiseres] als vastgoedvennootschap. Het hof stelt echter vast dat [verweerster] en de door haar aangestelde experts nog altijd uitgaan van het oorspronkelijke doel van de vennootschap bij haar oprichting in 1985 en houden verkeerdelijk voor dat het maatschappelijk doel van [tweede eiseres] erin bestaat "onroerende goederen aan te kopen, gebouwen op te richten en bestaande gebouwen aan te kopen om te verhuren". De wijziging van het maatschappelijke doel vond ruime tijd geleden plaats en geeft aan dat de focus van [tweede eiseres] zich inderdaad verplaatste.

[Eiseressen] werpen tegen dat alle transacties in de jaarrekeningen van [tweede eiseres] worden vermeld. Tot 2015 heeft [verweerster] nooit enige vraag over de jaarrekeningen gesteld of enige betwisting gevoerd. Pas wanneer zij op pensioenleeftijd van een rustige oude dag wil genieten, begint ze zich vragen te stellen over deze transacties om haar vordering tot gedwongen overname te stofferen, terwijl zij in het verleden haar rechten als aandeelhouder nooit heeft benut.

Het hof overweegt als volgt.

In het boekjaar 2011 en het verlengde boekjaar 2012-2013 werden er veel onroerende goederen verkocht. Het bedrag van de vorderingen in rekening-courant op verbonden vennootschappen en de familie B.-T. verhoogde aanzienlijk. Per 14 september 2015 bedroeg het bedrag aan uitstaande vorderingen op ten hoogste één jaar aan verbonden vennootschappen en aan het echtpaar B.-T. en mevrouw F. B. in totaal 4.563.528,35 euro (meer dan 85% van de activa). De grootste vordering in rekening-courant was die op [eerste eiseres], 3.446.989,18 euro. Sinds 2010 was die vordering meer dan verdubbeld. Een andere grote vordering betrof die op mevrouw T. die van 15.313,24 euro in 2010 evolueerde tot een bedrag van 742.801,75 euro in 2015.

Dat deze vorderingen vermeld staan in de jaarrekeningen waarvan [verweerster] kennis kon nemen en die [verweerster] mogelijks ook goedkeurde, impliceert niet dat [verweerster] verzaakt zou hebben aan haar recht om als minderheidsaandeelhouder zich vragen te stellen bij wat er in de vennootschap gebeurt. Het is duidelijk dat [verweerster] het vertrouwen dat zij vroeger had in het bestuur van [tweede eiseres] en in de meerderheidsaandeelhouder [eerste eiseres] volledig is kwijtgeraakt in het kader van de gesprekken over de toekomst van [tweede eiseres]. Dat die vragen pas in dat kader en op dat moment komen, neemt niet weg dat [verweerster] als minderheidsaandeelhouder mag verwachten dat zij antwoorden krijgt op haar legitieme vragen. Bovendien kan niet alles uit de jaarrekeningen worden afgeleid, reden waarom [verweerster] in 2016 ook vroeg om haar individueel controlerecht te kunnen uitoefenen.

Bedrijfsrevisor S. maakt in zijn verslag een analyse op basis van de gekende cijfers en paramaters om te achterhalen welke rentetarieven er werden toegepast op de verstrekte rekeningen-courant. Op basis van zijn berekeningen komt hij tot het besluit dat [tweede eiseres] leningen toekende aan verbonden vennootschappen en personen tegen voor haar ongunstige rentetarieven. Vooral de rentetarieven toegepast op de voorschotten verstrekt aan mevrouw T. en de heer B. zouden voor [tweede eiseres] bijzonder ongunstig zijn geweest. Volgens bedrijfsrevisor S. heeft het er ook alle schijn naar dat de rente die in werkelijkheid werd aangerekend aan de bestuurders niet overeenstemt met hetgeen in de jaarrekening wordt vermeld. Hij spreekt van renteloze leningen en markant ongunstige rentetarieven.

[Eiseressen] betwisten dit. Zij stellen dat alle voorschotten en leningen aan verbonden vennootschappen en personen van de familie B. aan markt-conforme tarieven werden toegekend.

Het hof kan enkel maar vaststellen dat [eiseressen] dit stellen en zeer karig blijven in hun uitleg. Het gaat niet verder dan een opsomming van een aantal rentetarieven en een aantal bedragen van opbrengsten. Er is geen enkele staving met berekeningen of stukken die een controle toelaten. Nochtans neemt het hof aan dat [eiseressen] dit eenvoudig moeten kunnen toelichten en niets hen belet om een afdoend antwoord te geven op de vragen van [verweerster] als minderheidsaandeelhouder. [Eiseressen] laten na dit te doen.

22. *In het boekjaar dat een aanvang nam op 15 september 2015 wordt de volledige opbrengst van de voordien verkochte onroerende goederen belegd in participaties in verbonden ondernemingen. [Eerste eiseres] verkocht haar 100% participatie in de NV Nemesis aan [tweede eiseres] tegen een vermoedelijke verkoopprijs van 5.200.000 euro. [Eerste eiseres] realiseerde een belangrijke meerwaarde.*

[Verweerster] kreeg slechts met mondjesmaat informatie over deze belangrijke transactie voor [tweede eiseres]. Tijdens de uitoefening van haar controlerecht in 2016 werd haar meegedeeld dat de stukken en informatie met betrekking tot het boekjaar per 14 september 2016 haar te gepasten tijde en met het oog op de jaarvergadering van 2017 zouden worden meegedeeld. Dat blijkt niet te zijn gebeurd. Bij de oproeping voor de jaarvergadering van 2017 was er geen enkel stuk gevoegd. Na de ingebrekestelling door de raadsman van [verweerster], betwistte [tweede eiseres] dat zij verplicht was enig stuk mee te sturen, maar stuurde zij om haar goede wil te tonen toch de jaarrekening. Uit de ingebrekestelling van de raadsman van [verweerster] d.d. 26 juli 2017 blijkt dat het meegestuurde document geenszins als een geldig ontwerp van jaarrekening kon worden beschouwd en dat ook de andere verslagen ontbraken.

23. *Ook de vraag van [verweerster] naar de herinvesteringspolitiek van [tweede eiseres] ingevolge de keuze voor het fiscaal regime van de gespreide taxatie van meerwaarden (artikel 47 WIB 1992) bleef onbeantwoord. [Tweede eiseres] kan nochtans enkel van de gespreide belasting genieten als zij voldoet aan de vereisten van herinvestering.*

24. *[Eerste eiseres] voert ook aan dat zij aandeelhouder en geen bestuurder van [tweede eiseres] is zodat zij zelf ook de informatie uit de boekhoudkundige stukken moet halen en [verweerster] zich dus niet tot haar moet richten voor uitleg. In dezelfde zin voert [eerste eiseres] aan dat [verweerster] zich blijkbaar gegriefd acht door beslissingen van de raad van bestuur van [tweede eiseres] en dat dit bezwaarlijk [eerste eiseres] kan worden verweten.*

Het hof overweegt als volgt.

[Eiseressen] zijn inderdaad aparte rechtspersonen. De raad van bestuur van [tweede eiseres] dient te handelen in het belang van de vennootschap. Dit neemt niet weg dat [eerste eiseres] als meerderheidsaandeelhouder (67,72 %) de volledige controle heeft over de raad van bestuur van [tweede eiseres].

Bovendien zijn de aandeelhouders en zaakvoerders van [eerste eiseres] ook de bestuurders (rechtstreeks of onrechtstreeks) van [tweede eiseres]. Sinds 2012 zijn zaakvoerders van [eerste eiseres]: S. T., F. B. en I. B. en sinds 2011: de BVBA L. B. doctor in de rechten, eerst vertegenwoordigd door L. B., later door S. T. In 2008 werd het bestuursmandaat in [tweede eiseres] van S. T., I. B. en de NV Nemesis, vertegenwoordigd door S. T., vernieuwd tot 2014. F. B. werd in 2010 tot bijkomend bestuurder benoemd. In 2011 werd de BVBA L. B. doctor in de rechten, vertegenwoordigd door L. B., benoemd tot bijkomend bestuurder. In 2014 werden de mandaten van de BVBA L. B. doctor in de rechten, voortaan vertegenwoordigd door S. T., en F. B. vernieuwd met een termijn van 6 jaar. De andere bestuurders werden niet herbenoemd.

Er bestaat bijgevolg een volledige verwevenheid tussen raad van bestuur van [tweede eiseres] en haar meerderheidsaandeelhouder [eerste eiseres], alsook met de andere vennootschappen en leden van de familie B.-T. [Eiseressen] worden in deze procedure ook vertegenwoordigd dezelfde raadslieden en nemen een gezamenlijk standpunt in.

25. *In dit verband werpt [verweerster] terecht de vraag op naar de naleving van de belangenconflictenregeling door de bestuurders van [tweede eiseres] bij de diverse transacties die werden doorgevoerd.*

Het kan niet worden betwist dat de bestuurders van [tweede eiseres], rechtstreeks of onrechtstreeks, een belang van vermogensrechtelijke aard hadden dat strijdig was met de door de raad van bestuur genomen beslissingen en verrichtingen. De transacties gebeurden met henzelf, familieleden of vennootschappen waarin zij aandeelhouder/bestuurder waren, rechtstreeks of onrechtstreeks. In belangrijke transacties was [eerste eiseres] trouwens de tegenpartij.

[Eiseressen] betwisten niet dat de belangenconflictenregeling niet werd toegepast.

Zij voeren aan dat de verrichtingen inzake de leningen en de voorschotten in rekening-courant kunnen genieten van een uitzondering op de belangenconflictenregeling aangezien het gaat om gebruikelijke verrichtingen die hebben plaatsgevonden onder de voorwaarden en de zekerheden die op de markt gewoonlijk gelden voor soortgelijke verrichtingen. Dat aan deze laatste voorwaarde is voldaan, staat evenwel niet vast, zoals blijkt uit randnummer 21. Bovendien blijkt dat bij de creatie van bepaalde rekeningen-courant er een ongebruikelijke werkwijze werd toegepast door de verkoopprijs van de onroerende goederen niet te storten op de bankrekening van [tweede eiseres] maar rechtstreeks op de bankrekening van mevrouw T. om dan te worden geboekt als debet op de rekening-courant van mevrouw T.

Ook wat de aankoop van de 100% participatie in de NV Nemesis voor een bedrag van 5.200.000 euro van [eerste eiseres] rijst de vraag of de regels inzake belangenconflicten werden gerespecteerd.

Ten onrechte voeren [eiseressen] aan dat [verweerster] eerst via de geëigende procedures tegen de inbreuken op de belangenconflictenregeling had moeten opkomen vooraleer ze deze inbreuken kan aanvoeren in een procedure tot gedwongen overname. Het niet-respecteren van de belangenconflictenprocedure kadert immers in een geheel van gronden die [verweerster] aanvoert waarom van haar niet kan worden verwacht nog langer aandeelhouder in de vennootschap te blijven.

26. *Wat de uitoefening van het controlerecht in 2020 betreft, stelt het hof vast dat de accountant aangesteld door [verweerster] pas na herhaalde herinneringen na zijn eerste verzoek van 28 april 2020 documenten door [tweede eiseres] heeft toegestuurd gekregen, namelijk eind februari 2021. Dat [tweede eiseres] hiervoor tien maanden nodig had, wijst niet op een vlotte en volledige medewerking van haar kant aan de uitoefening van [verweerster] van haar individueel controlerecht als minderheidsaandeelhouder.*

De voorgaande overwegingen tonen aan dat er op moment van de dagvaarding reeds een diepgaande en blijvende onenigheid bestond tussen beide aandeelhouders die het wederzijds vertrouwen volledig ondergroef en de samenwerking ernstig hinderde. Dit wantrouwen en de onmogelijkheid tot samenwerking zijn enkel maar toegenomen. In die omstandigheden van duurzame ontwrichting kan van [verweerster] niet langer verwacht worden dat zij aandeelhouder blijft van [tweede eiseres], ook al zou de BV Felves uiteindelijk kunnen aantonen dat haar geen foutief of onrechtmatig gedrag kan worden verweten.

De vordering van [verweerster] tot gedwongen overname door [eerste eiseres] van haar aandelen in [tweede eiseres] moet worden toegekend. Haar hoger beroep is gegrond.

28. *[Verweerster] verzoekt de peildatum voor de waardering van de aandelen in hoofdorde te plaatsen op 14 september 2013 en in ondergeschikte orde op 27 mei 2016 (datum van de dagvaarding).*

[Eiseressen] verzoeken als peildatum de datum van de dagvaarding te nemen.

Het hof overweegt als volgt.

De peildatum dient in principe te worden bepaald op de datum waarop de overdracht van de aandelen wordt bevolen, aangezien het recht op betaling van de prijs van de aandelen ontstaat op de datum van de eigendoms-overdracht. Geen der partijen wenst echter dat de peildatum op die datum wordt vastgesteld.

De rechter mag afwijken van het principe dat de datum voor de waardering samenvalt met de datum van de overdracht. Bij de raming van de waarde van de aandelen moet de rechter abstractie maken van zowel de omstandigheden die hebben geleid tot de vordering tot overname van de aandelen als van het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering. Uit de overwegingen van dit arrest volgt dat om hieraan tegemoet te komen, de peildatum dient te worden vastgesteld op 14 september 2013” (bestreden arrest p. 12-20)

Grieven

Krachtens artikel 642 van het Wetboek van Vennootschappen kan iedere aandeelhouder om gegronde redenen in rechte vorderen dat zijn aandelen alsmede de in aandelen converteerbare obligaties of de warrants die hij bezit, worden overgenomen door de aandeelhouders op wie deze gegronde redenen betrekking hebben.

Krachtens artikel 643 veroordeelt de rechter de gedaagde om, binnen de door hem gestelde termijn te rekenen van de betekening van het vonnis, de aandelen tegen betaling van de vastgestelde prijs over te nemen en de eiser om zijn effecten aan de gedaagden over te dragen.

De waarde van de aandelen moet, in beginsel, worden geraamd op het tijdstip waarop de rechter de overdracht ervan beveelt, aangezien het recht op betaling van de prijs van de aandelen ontstaat op het tijdstip van de eigendomsoverdracht.

Bij die raming moet de rechter abstractie maken van zowel de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen als van het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering. Dit houdt in dat indien de rechter *in concreto* vaststelt dat deze omstandigheden of dit gedrag een invloed hebben gehad op de waarde van de aandelen zoals deze vastgesteld wordt op datum van overdracht, hij de invloed hiervan buiten beschouwing dient te laten. Te dien einde is het de rechter ook toegestaan om als peildatum voor de waardering van de prijs een ander tijdstip in aanmerking te nemen.

Derhalve kan de rechter slechts een andere peildatum hanteren dan de datum van eigendomsoverdracht, wanneer hij *in concreto* vaststelt dat de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen en/of het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering, een invloed gehad hebben op de waarde van de aandelen.

In casu overwegen de appelrechters evenwel slechts dat “uit de overwegingen van dit arrest volgt dat om hieraan tegemoet te komen, de peildatum dient te worden vastgesteld op 14 september 2013”. Aldus beperken zij zich, om af te wijken van de datum van eigendomsoverdracht, tot een loutere verwijzing naar de vastgestelde duurzame en ernstige onenigheid die geleid heeft tot de gegrondverklaring van de vordering tot uittreding.

Echter, uit het enkele feit dat een duurzame onenigheid werd vastgesteld, vloeit nog niet voort dat deze onenigheid een invloed heeft gehad op de waarde van de aandelen.

De appelrechters verzuimen dan ook *in concreto* vast te stellen dat de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen en/of het gedrag van de partijen ten gevolge van de vordering, een invloed gehad hebben op de waarde van de aandelen.

De vaststelling van de appelrechters dat ook eiseressen hebben verzocht om af te wijken van de datum van eigendomsoverdracht als peildatum, doet daaraan geen afbreuk. De rechter is er immers toe gehouden het geschil te beslechten overeenkomstig de daarop van toepassing zijnde rechtsregels.

Bovendien valt in de motieven van de appelrechters geen enkele steun te vinden voor de uiteindelijk door hen gekozen peildatum. Nergens elders in de bestreden beslissing wordt gewag gemaakt van 14 september 2013, zodat partijen noch Uw Hof in de mogelijkheid verkeren om na te gaan of de bepaling van 14 september 2013 als peildatum naar recht verantwoord is. Wel integendeel, uit de vaststellingen van de appelrechters blijkt dat “de kiem van het geschil ligt in de gesprekken die in de eerste helft van 2014 plaatsvonden tussen de heer H. S. en de heer L. B.”, zodat uit de eigen vaststellingen van de appelrechters blijkt dat zij niet wettig de peildatum konden bepalen op 14 september 2013, hetzij ruim vóór het

moment waarop kennelijk de kiem werd gelegd van de omstandigheden die geleid hebben tot de vordering tot overname van de aandelen.

Door in weerwil van het voorgaande de peildatum te bepalen op 14 september 2013, schenden de appelrechters de artikelen 642 en 643 van het Wetboek van Vennootschappen, voor zoveel als nodig in samenhang gelezen met het algemeen rechtsbeginsel inzake de taak van de burgerlijke rechter krachtens hetwelk de rechter, met eerbiediging van het recht van verdediging, ambtshalve moet bepalen welke rechtsnorm toepasselijk is op de voor hem regelmatig aangevoerde feiten en die norm moet toepassen op de hem voorgelegde vordering. Teyens schenden de appelrechters artikel 149 van de Grondwet, nu hun motieven Uw Hof niet in staat stellen de wettigheid van de vastgestelde peildatum na te gaan.

NIET VERBETERDE KOPIE